

ВИСНОВОК

про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів дисертації

Шершової Тетяни Вікторівни на тему: «Культурна пам'ять як чинник формування національної ідентичності (на матеріалах народно-пісенних практик Полтавщини)», подану на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 034 Культурологія

Обґрунтування вибору теми дослідження. Дослідження культурної пам'яті має вагоме значення, оскільки формує колективне уявлення про історичне минуле нашої країни, її народ і культурно-ціннісні орієнтири, допомагає знайти вектор побудови майбутнього нашої держави. Тому, в сучасному науковому просторі дослідження культурної пам'яті актуалізуються.

Зміст культурної пам'яті, який локалізується в обрядах, традиціях, народних піснях потребує постійного тлумачення, обговорення та оновлення, оскільки весь цей зміст сприймається та засвоюється новими поколіннями і повинен відповідати актуальним потребам і викликам сучасності.

Перед Україною в аспекті її європейського вибору постають проблеми, які передбачають переосмислення цінностей, оскільки лише спільність аксіологічних орієнтирів здатна забезпечити суспільну єдність перед загрозою «нових» («асиметричних», «гібридних», «низькоінтенсивних», «інформаційних» та ін.) війн, що стали реальністю ХХІ ст. і можливість яких у дискурсі *clash of civilizations* передбачав С. Хантінгтон. Питання ствердження спільних цінностей, усвідомлення себе представником певної нації як основи національної ідентичності є ключовим для українського суспільства, а культурна пам'ять є важливим елементом національної стійкості. Тому грунтовне опрацювання формуючих чинників у збереженні національної ідентичності та дослідження ролі регіонального виміру культурної пам'яті є актуальним.

Пошук ідентичностей та спроба ідентифікації в сучасній Україні – це оцінка попереднього соціального досвіду та його співставлення з нинішніми перетвореннями в країні, що викликає «штучне забуття» та дефекти історичної пам'яті, коли свідомість прагне забути те, що тривалий час мало вплив на дійсність. Занепад історичної свідомості позбавляє людей можливості самоувідомлення. Тому зовнішня неідентифікованість України – результат її внутрішнього стану розмитості та дихотомії суспільної свідомості. Для ефективного конструювання української національної ідентичності потрібно сформувати її концептуальний простір, користуючись культурно-історичними традиціями та історичною (культурною) пам'яттю.

Фольклор виступає чинником етносамоусвідомлення суспільством культурного буття, а українські народно-пісенні практики, в свою чергу, являються основним чинником національних традицій. Дослідження питання його значимості у формуванні соціальних установок і цінностей суспільства, правдивої історичної та культурної пам'яті сприяло вибору теми дисертаційного дослідження – «Культурна пам'ять як чинник формування

національної ідентичності (на прикладі народно-пісенних практик Полтавщини)».

Зв'язок роботи з науковими програмами, науковими напрямами академії та кафедри, на якій виконувалася дисертація. Дослідження здійснено на кафедрі культурології та інформаційних комунікацій Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв. Тема дисертації затверджена на засіданні вченої ради НАККМ 26.09.2017 р. (протокол № 2) та уточнена 25.05.2021 р. (протокол № 10), відповідає комплексній темі «Актуальні проблеми теоретичної та практичної культурології» (реєстраційний номер № 0120U105692 від 2020 р.) перспективного тематичного плану науково-дослідної діяльності Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв.

Мета дослідження – концептуалізація феномену національної ідентичності через механізми меморіалізації пам'яті в просторі української традиційної культури (на матеріалах народно-пісенних практик Полтавщини).

Науковим завданням дисертації є вивчення феномену культурної пам'яті у теоретико-змістовому та історико-культурному ключі у контексті формування національної ідентичності.

Наукова новизна одержаних результатів конкретизується у наступних положеннях:

Вперше:

1. окреслено значення культурної пам'яті у процесі збереження національної ідентичності в умовах соціальної полікультурності ХХ ст.;
2. розкрито особливості функціонування народно-пісенних практик в аспекті їх впливу на формування національної ідентичності на різних етапах розвитку українського суспільства;
3. введено до наукового обігу терміни «мовчазна пам'ять» і «глибинність культурної пам'яті».

Удосконалено:

4. уявлення про народно-пісенні практики як форму буття української культури, як засіб трансляції культурного досвіду, який впливає на людину через закладену в мові картину світу, світосприйняття тощо;
5. знання про особливості сприйняття української пісні в умовах еміграції.

Доведено:

6. що саме на теренах Полтавщини відбулася трансформація літературної та музичної мов (завдяки І.П. Котляревському та М.В. Лисенку – уродженцям, визначним митцям Полтавщини).

Уточнено:

7. поняття «культурна пам'ять», «національна ідентичність», «регіональна ідентичність», «народно-пісенна практика» і «регіоніка».

Набули подальшого розвитку:

- популяризація народно-пісенних практик в умовах євроінтеграційних процесів суспільного та культурного розвитку України.

Теоретичне та практичне значення одержаних результатів. Зміст дисертації може бути використаний при підготовці лекцій і спецкурсів з теорії та історії культури, культурології, філософії культури, соціології культури та мистецтва, а також у системі перепідготовки й підвищення кваліфікації фахівців відповідного напрямку.

Особистий внесок здобувача. Дисертація є самостійною роботою, здійсненою в галузі теорії та історії культури. Теоретичні обґрунтування, практичні розробки, фактологічні дані, висновки й положення наукової новизни здобуті автором у результаті самостійних досліджень. Всі наукові публікації є одноосібними.

Апробація матеріалів дослідження здійснювалася шляхом опублікування матеріалів, положень і висновків у наукових виданнях; доповідей і повідомлень на Всеукраїнських і Міжнародних науково-практических конференціях: Міжнародний науково-творчий конференції «Мистецька освіта в культурному просторі України ХХІ століття» (Київ, Одеса, 28-30 квітня 2015 р.); Всеукраїнській науково-теоретичній конференції «Українське суспільство: основні виміри» (Київ, 25 травня 2017 р.); Міжнародний заочній науково-теоретичній конференції «Культурно-мистецькі обрії-2017» (Київ, 24 листопада 2017 р.); Міжнародний науково-творчий конференції «Культурні і креативні індустрії: історія, теорія та сучасні практики» (Київ, 24 квітня 2017 р.); Міжнародний науковий конференції «Культурологія та соціальні комунікації: інноваційні стратегії розвитку» (Харків, 23–24 листопада 2017 р.); Міжнародний науково-теоретичній конференції «Гуманітарні студії НАККМ» (Київ, 23 листопада 2017 р.); IV Міжнародний науково-практичний інтернет-конференції «Сучасна гуманітаристика» (Переяслав-Хмельницький, 14 листопада 2017 р.); V Міжнародний науково-практичний інтернет-конференції «Сучасна гуманітаристика» (Переяслав-Хмельницький, 15 грудня 2017 р.); Міжнародний науково-практический конференції «NEW TOP SCIENCE» (Карпати, 17–19 листопада 2017 р.); V Міжнародний науково-практичний конференції «Актуальні проблеми гуманітарних та природничих наук» (Харків, 30–31 березня 2018 р.); III Міжнародний науково-практический конференції «Сучасні тенденції розвитку науки» (Львів, 27–28 липня 2018 р.); III Міжнародний науково-практический конференції «Теорія і практика актуальних наукових досліджень» (Запоріжжя, 28–29 вересня 2018 р.); IV Міжнародний науково-практический інтернет-конференції «Сучасні тенденції розвитку науки» (Чернівці, 21–22 грудня 2018 р.); Міжнародний конференції «SCIENTIFIC DEVELOPMENT OF NEW EASTERN EUROPE» (Рига, Латвія, 6 квітня 2019 р.); Науково-практический конференції «Інноваційні пріоритети розвитку наукових знань» (Київ, 29–30 березня 2019 р.); Міжнародний науково-практический конференції «Проблеми та досягнення сучасної науки» (Корк, Ірландія, 6 травня 2019 р.); Міжнародному Симпозіумі «Культурні та мистецькі студії ХХІ століття: науково-практичне партнерство» (Київ, 6 червня 2019 р.); Міжнародний науково-практический конференції «Новини наукового прогресу та актуальні наукові дослідження сучасності» (Краків, Польща, 17 червня 2019 р.); Міжнародний науково-практический конференції «SCIENTIFIC DISCOVERIES:

PROJECTS, STRATEGIES AND DEVELOPMENT» (Единбург, Шотландія, 25 жовтня 2019 р.); Міжнародній науково-практичній конференції «Le tendenze e modelli di sviluppo della ricerche scientifici» (Рим, Італія, 13 березня 2020 р.).

Публікації. Основні положення, наукові результати та висновки дослідження висвітлені в 25 одноосібних публікаціях, 3 з яких опубліковано у фахових виданнях, затверджених МОН України, 1 – у іноземному науковому періодичному виданні, 1 – у виданні, внесеному до міжнародних наукометрических баз, 20 – праці аprobacійного характеру.

Наукові праці, в яких опубліковані основні наукові результати дисертації

Статті у наукових фахових виданнях України, які внесені до міжнародних наукометрических баз

1. Шершова Т.В. Фольклорні засади формування пісенного виконавства Полтавщини // *Міжнародний вісник: Культурологія. Філологія. Музикознавство*. Київ: Міленіум, 2018. №1(10). С. 106–110.
2. Шершова Т.В. Народна пісня як зразок культурної пам'яті в контексті формування національної ідентичності // *Міжнародний вісник: Культурологія. Філологія. Музикознавство*. Київ: Міленіум, 2018. №2(11). С. 82–86.
3. Shershova T. National identity as a crisis challenge for immigrants from the East of Ukraine // *Культура і сучасність: альманах*. К.: ІДЕЯ ПРИНТ, 2018. №2. С. 310–314.

Стаття у іноземному науковому періодичному виданні

4. Shershova T. Cultural memory as a factor in the formation of a national identity: on the example folk-populated performance of Poltava region // *Evropsky filozoficky a historicky diskurz*. Praha. Vol. 6. №1. 2020. P. 100–104.

Статті у виданнях, внесені до міжнародних наукометрических баз

5. Шершова Т.В. Народно-пісенна творчість Полтавщини крізь призму культурної пам'яті // *Молодий вчений*. 2020. № 9. С. 29–32.

Опубліковані праці аprobacійного характеру

6. Шершова Т.В. Народнопісенна культура Полтавщини: джерелознавчий пошук // *Сучасна гуманітаристика: матеріали IV Міжнар. наук.-практ. інтернет-конф.* (м. Переяслав-Хмельницький, 14 листопада 2017 р.). 2017. Вип. 4. С. 107–112.
7. Шершова Т. В. Історико-культурні передумови формування народнопісенної культури Полтавщини // *Сучасна гуманітаристика: матеріали V Міжнар. наук.-практ. інтернет-конф.* (м. Переяслав-Хмельницький, 15 грудня 2017 р.). 2017. Вип. 5. С. 108–112.

8. Шершова Т.В. Національна культурна реальність у сучасному європейському та світовому просторі // *Мистецька освіта в культурному просторі України ХХІ століття*: матеріали Міжнар. наук.-творчої конф. (м. Київ, м. Одеса, 28–30 квітня 2015 р.). К.: НАККоМ, 2015. С. 343–346.
9. Шершова Т.В. Творча особистість в системі креативних індустрій // *Культурні і креативні індустрії: історія, теорія та сучасні практики*: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Київ, 24 квітня 2017 р.). К.: НАККоМ, 2017. С. 154–156.
10. Шершова Т.В. Народнопісенне виконавство Полтавщини в діалозі європейських культур // *Культурологія та соціальні комунікації: інноваційні стратегії розвитку*: матеріали Міжнар. наук. конф. (м. Харків, 23–24 листопада 2017 р.). Харків: ХДАК, 2017. С. 346–348.
11. Шершова Т.В. Народнопісенна культура Полтавщини: джерелознавчий пошук // *Гуманітарні студії НАККоМ – 2017*: матеріали Міжнар. наук.-теор. конф. (м. Київ, 23 листопада 2017 р.). Київ: НАККоМ, 2017. С. 266–269.
12. Шершова Т.В. Інтеграція української культури до європейського простору // *Українське суспільство: основні виміри*: матеріали Всеукр. наук.-теор. конф. (м. Київ, 25 травня 2017 р.). К.: НАККоМ, 2017. С. 109–112.
13. Шершова Т.В. Інтеграційний момент в українській культурі // *Культурно-мистецькі обрї – 2017*: матеріали Міжнар. заоч. наук.-теор. конф. (м. Київ, 24 листопада 2017 р.). К.: НАККоМ, 2017. С. 157–159.
14. Шершова Т.В. Історико-культурні передумови формування пісенної культури Полтавщини // *NEW TOP SCIENCE*: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (Карпати, 17–19 листопада 2017 р.). Гуманітарний корпус. Вип. 17. Київ, 2017. С. 102–105.
15. Шершова Т.В. Історіографія дослідження народнопісенної культури Полтавщини // *Актуальні проблеми гуманітарних та природничих наук*: матеріали V Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Харків, 30–31 березня 2018 р.). Херсон: Видавничий дім «Гельветика», 2018. С. 87–90.
16. Шершова Т.В. Національна культуротворча ідентичність в умовах сучасності (на прикладі народнопісенного виконавства) // *Сучасні тенденції розвитку науки*: матеріали III Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Львів, 27–28 липня 2018 р.). Херсон: Видавничий дім «Гельветика», 2018. С. 36–38.
17. Шершова Т.В. Регіоніка та соціокультурний розвиток Полтавщини // *Теорія і практика актуальних наукових досліджень*: матеріали III Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Запоріжжя, 28–29 вересня 2018 р.). Херсон: Видавничий дім «Гельветика», 2018. Ч. 1. С. 103–105.
18. Шершова Т.В. Мнемотична культура народної пісні // *Сучасні тенденції розвитку науки*: матеріали IV Міжнар. наук.-практ. інтернет-конф. (м. Чернівці, 21–22 грудня 2018 р.). Херсон: Видавничий дім «Гельветика», 2018. Ч. 1. С. 147–149.
19. Шершова Т.В. Народнопісенна культурна спадщина Полтавщини в регіональному вимірі // *Інноваційні пріоритети розвитку наукових знань*:

матеріали наук.-практ. конф. (м. Київ, 29–30 березня 2019 р.). Херсон: Видавничий дім «Гельветика», 2019. С. 74–77.

20. Shershova T. National identity as a crisis challenge for immigrants from the East of Ukraine // International Scientific Conference «Scientific Development of New Eastern Europe». Conference Proceedings, Part I, April 6, 2019. Riga, Latvia: «Baltija Publishing». P. 196–198.

21. Шершова Т.В. Полтавське кобзарство в рамках української та світової культури // Проблеми та досягнення сучасної науки: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Корк, Ірландія, 6 травня 2019 р.). Cork: NGO «European Scientific Platform», 2019. V. 8. p. 86–88.

22. Шершова Т.В. Культурні практики у формуванні національної ідентичності // Культурні та мистецькі студії ХХІ століття: науково-практичне партнерство: матеріали Міжнар. Симпозіуму (м. Київ, 6 червня 2019 р.). Київ: НАККНМ, 2019. С. 107–109.

23. Шершова Т.В. Народнопісенне виконавство Полтавщини в культурному просторі // Новини наукового прогресу та актуальні наукові дослідження сучасності: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Krakів, Польща, 17 червня 2019 р.). Krakow: OP «Europejska platforma naukowa», 2019. Tom 4. p. 21–

24. Шершова Т.В. Народна пісня як культурний ідентифікатор нації // SCIENTIFIC DISCOVERIES: PROJECTS, STRATEGIES AND DEVELOPMENT: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Единбург, Шотландія, 25 жовтня 2019 р.). Vol. 2. Edinburg, UK: European Scientific Platform. P. 84–87.

25. Шершова Т.В. Колективи з Хорольщини – яскраві представники Полтавщини на фестивалі «Українська пісня єднає нас» // Le tendenze e modelli di sviluppo della ricerche scientifici: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Рим, Італія, 13 березня 2020р.). Roma, Italia: Platforma scientifica europea. С. 55–56.

За результатами попередньої експертизи дисертації Т.В. Шершової та повноти публікацій щодо основних результатів дослідження

РЕЦЕНЗЕНТИ УХВАЛИЛИ:

1. Затвердити висновок про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів дисертації Шершової Тетяни Вікторівни «Культурна пам'ять як чинник формування національної ідентичності (на матеріалах народно-пісенних практик Полтавщини)».

2. Вважати, що за актуальністю, ступенем наукової новизни, теоретичною та практичною цінністю здобутих результатів та обґрунтованістю висновків дослідження дисертація Т.В. Шершової «Культурна пам'ять як чинник формування національної ідентичності (на матеріалах народно-пісенних практик Полтавщини)» відповідає паспорту спеціальності 034 Культурологія та вимогам «Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у вищих навчальних закладах (наукових установах)»,

затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016 року № 261 (зі змінами та доповненнями від 03 квітня 2019 року № 283) та п.10 «Тимчасового порядку присудження ступеня доктора філософії», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 06 березня 2019 р. № 167 (зі змінами та доповненнями від 09 червня 2021 року № 608).

3. Рекомендувати дисертацію Шершової Тетяни Вікторівни «Культурна пам'ять як чинник формування національної ідентичності (на матеріалах народно-пісенних практик Полтавщини)» за спеціальністю 034 - Культурологія до захисту на здобуття ступеня доктора філософії у спеціалізованій вченій раді.

Рецензенти:

доктор культурології, професор,
завідувач кафедри арт-менеджменту
та івент-технологій Національної
академії керівних кадрів
культури і мистецтв

доктор культурології, начальник відділу
наукової та редакційно-видавничої діяльності,
доцент кафедри гуманітарних дисциплін
Національної академії керівних кадрів
культури і мистецтв

O.P. Копієвська

Ж.З. Денисюк

